

"א גליציאנער שטיקל תורה..."

בו יבואו עניינים שונים על סדר פרשיות התורה

בהגונו גדולי הדורות מאורי גליציה

כולם אהובים כולם ברורים

להדגיש ולהעמיק בדת נפש משיבת מתן נחליאל

פרשת אחרי - קדושים || גליון רמ"א

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלקיכם.

בברוכת י"ד: אמר רבי יוסף כמה מעליא הא שמעתתא, אמרי במערבא ערבית דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם וכו', והקשה הרשב"א, הא כל פסוקי דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן, ובחתם סופר באורח חיים [שו"ת סי' י'] כתב להקשות על הרשב"א מה הוקשה הרשב"א הא הפסוק הזה הוא בפרשת אחרי פסוק שלם, ובאמת כבר הרגישו [ו] בזה הקדמונים – השיטה מקובצת בברכות שם, ועיין במגן גיבורים לשארי בשרי הגאונים [רבינו יוסף שאול נאטאנזאהן וגאה"ג רבי מרדכי זאב איטינגא] ז"ל מלבוב מה שהאריכו קצת בזה לענין פסקי טעמים [סוף סימן נ"א].

ומצאתי במחזור ויטרי נומר 514 על פרקי אבות על מה שאיתא שם 'חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם אלוקים' [אבות פ"ג מי"ד], ועיין שם שלא גרס ליה דאין לצור דמיון ותמונה, ועיין שם שהביא שאית מתרגם [בראשית ט', ו'] [ורומה לומר אף] כי בצלם – ארי בצלמא ה' עבד, ולא בצלמא ד'ה', דעיין שם שיש על 'בצלם' זקף גדול לפיסקו טעמים עיין שם והארכתי בזה.

ועיין בקידושין [דף ל']. שאמר רבי יוסף לאב"י בשם רב אחא שבמערבא פסקי להאי קרא [שמות י"ט – ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן] לג' פסוקי, ועיין הגהות יעב"ץ [מגילה כ"ט] שבארץ ישראל מסיימין התורה בג' שנים, כיון שפסקו כל פסוק לג', עיין שם, ואם כן במערבא לא הקפידו על זה, ובזה מדויק הגמרא במגילה [דף כ"ב]. כל פסוקי דלא פסקי משה 'אנן' לא פסקינן, ובא להוציא ממערבא ודו"ק.

ספר אוצר יד החיים לגאה"ג רבי ישכר דובר באב"ד אב"ד בוסקא

איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו.

פירש רש"י לא תקרבו, להזהיר הנקבה כזכר, לכך נאמר לשון רבים, והקשה השפתי חכמים, והא דרך הקרא לדבר תמיד בלשון רבים, ותירץ דהכע שאני הואיל ותחלה אמר לשון יחיד איש.

וקשה לי, דלקמן ריש פרשת קדושים פירש רש"י – איש אמו ואביו תיראו – אין לי אלא איש, אשה מנין, כשהוא אומר תיראו הרי כאן שנים, וכאן גם כן יקשה כהנ"ל, הא דרך הקרא לדבר בלשון רבים, ובעל כרחנו כהנ"ל, משום דתחילה אמר איש לשון יחיד, ולפי זה הרי שם הקשה רש"י – אם כן למה נאמר איש, ומתרג' שהאיש סיפק בידו לעשות, והיה תינח שמה דמיירי בעשיה, אבל כאן דמיירי בשב ואל תעשה שלא לעשות עבירה, הדר קושיא לדוכתי'ה, למה נאמר איש. ולא קשה מידי הכי שאני דכל הפרשה מדבר אך ממנו ולא ממנה, ודי אם כן אזהרתה ברמז וק"ל, והשפתי חכמים הקשה עוד דלמה לי ריבוי, הלא לא תעשה הוא, והשוה הכתוב אשה לאיש, ולהנ"ל לא קשה מידי, כיון דכל הפרשה מדבר אך ממנו, ולפי דברי עצמו בפרשת קדושים שמה דהקשה גם כן כנ"ל – למה לי הרבו תיראו [היינו למה לי לשון רבים] – והא השוה הכתוב [אשה לאיש], ומתרג' דדוקא היכא דכתיב לשון זכר ולא אמר איש, אבל היכא דאמר איש ממעטינן אשה, אם כן גם כן לא קשה מידי, אמנם קשה לי על כלליו דבשחוטאי חוץ ובאכילת דם ובמצות כיסוי דם דבפרשה י"ז, דנאמר איש, אטו אשה אינה חייבת ובעל כרחנו דהשוה הכתוב, אף שנאמר איש, ולפי זה כיון שנדחה הכלל הזה, הדרא קושיא לדוכתי'ה, למה לי תיראו, הרי השוה הכתוב, אף על פי שכתוב איש, אבל קושייתו בלאו הכי לא קשה מידי, דאימתי השוה הכתוב – בלא תעשה, וכאן מצות כיבוד ומורה, עשה הוא וצריך לרבות, וצריך עיון עוד ממצות כיסוי.

ספר פרי חיים עה"ת לגאה"ג רבי חיים קנאללער מפרעמישלא

כי קדוש אני ה' אלוקיכם.

והנה בני החתן החריף ושנון יניק וחכים כמר חיים יהודא יחיה אמר הטעם מה שבכל הסדרא זו מסיים כל פעם אני ה' אלקיכם, והוא דהנה בתחילת עשרת הדברות התחיל תיכף באנכי ה' אלקיך, והטעם הוא לרמז דבכל מצוה צריך לכונן לעשותו רק למען שמו יתברך ולא לשום פני'ה, ולכך אמרינן [סנהדרין נ"ח:] דגוי ששבת חייב מיתה, היינו מטעם דאינו עושה זאת לשם שמים רק לשם כוונה א-ופני'ה אחרת, לכן חייב מיתה, לכן מתחיל באנכי ה' אלקיך לומר לך שבכל מצוה

ומצוה תכין רק כי אנכי ה' אלקיך, רק עבורי, ולכן גם כאן הוי כן שסיים כן בכל מצוה ומצוה אני ה' אלקיכם שתכונו רק למעני ולא למען שום כוונה אחרת, ודפח"ח ואתי שפיר.

ספר אמרי שפר עה"ת לגאה"ג מרנא ורבנא רבינו שלמה יעקב יוסף קלוגער ראב"ד ומגיד מישרים דבראד

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם וגו'.

במדרש רבה [פכ"ה ס"ב] דרש ר"י בן פדייה, מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכות לעמוד על צווייך שעה אחת והרי בניך ממתינים לערלה ג' שנים, אר"ה כד שמע בר קפרא כך, אמר יפה דרש ר"י בן אחותי, הדא הוא דכתיב ונטעתם כל עץ מאכל וגו', עד כאן לשון המדרש, וצריך עיון.

ואפשר לומר על פי מה שכתוב בש"ך על התורה, וכעין זה באור החיים על פסוק לא תאכלו על הדם סמך הכתוב מצוה זו לערלה לרמוז מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, אדם הראשון חטא בעץ הדעת קודם זמן התירו בחינת ערלה, שאם היה ממתין עד ליל שבת קודש היה מקדש על היין ואוכלה לתיאבון¹, ונצטווה בשעה ט' והיה לו להמתין שלוש שעות ונתגרש [מגן עדן] בשעה י"ב², ולזה בא מצות ערלה ג' שנים כנגד אותן ג' שעות³, וזהו וערלתם ערלתו וגו' לא תאכלו על הדם – שנגזר מיתה על אדם הראשון ודם זרעיותו בשביל זה, וזה כוונת בר קפרא שאמר יפה דרש ר"י בן אחותי, הדא הוא דכתיב **וכי תבואו אל הארץ ונטעתם וגו'** וסמוך ליה מצות הדם (וכקושיית המדרש רבה לקמן מה ענין זה לזה).

ועוד יש לומר על פי מה שכתוב בזוהר (ועיין עקידה ואלשיך ובספר הולך תמים ועיר מקלט) דבג' שנים הראשונים כוחות הטומאה שולטין באילן, ואחר זה חל על האילן כח הקדושה עיין שם, וכתב בפנים יפות דכוחות הטומאה באילנות באו מאותו חטא הארץ דשינתה ממצוות השם יתברך להוציא עץ פרי והוציאה רק עץ עושה פרי ונתקללה, אזי נתערב טוב ברע, וצריכה לצירוף ובירור ג' שנים עד שיכניס לחזקתו כמו שכיר כדכתיב שלוש שנים כימי שכיר ע"ש.

ואולם לפי זה קשה והא אתרוג ופלפלין דטעם עצם ופריים שווים, מהראוי שלא יהיה נוהג בהם דין ערלה, ואפשר ליישב על פי מה שאמרו ז"ל דעץ שאכל אדם הראשון אתרוג היה מדכתיב כי טוב העץ למאכל דטעם עצו ופריו שוה, ועל כן היה אדם הראשון מתאוה לה דוקא, וזה הטעם שאמרו כשנתקלל אדם הראשון על עונו נתקללה גם הארץ בעוונה, דזה תלוי בזה, מה שאין כן כשכל אילנות היה טעם עצם ופריים שווים (ועיין ספר תורת משה בראשית), ועל כן לתיקון חטא זה צריך לנהוג גם בהם מצות ערלה וכנ"ל, וזה שדרש ר"י בן פדייה, - מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולת לעמוד על ציוויך שעה אחת והרי בניך ממתינים לערלה ג' שנים לתקן חטאך, ועל זה אמר בר קפרא – יפה דרש ר"י בן אחותי, הדא הוא דכתיב **וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל** דייקא דהוא אתרוג ופלפלין דערלה נוהג גם בהם אף דטעם עצים ופריים שוה, וכדאיתא בסוכה [ל"ה]. כל עץ מאכל הוא פלפלין דטעם עצו ופריו שוה ע"ש.

ספר דבש וחלב עה"ת לגאה"ג רבי מנחם מאנדיל קרענגיל מקראקא תלמיד הגאה"ק רבי שמעון סופר אב"ד קראקא

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים

לע"נ הרה"ח ר' אברהם ביבלט"א מנחם הכהן שפיצער ז"ל

לע"נ רבי אלופי ומיודעי הגאון החסיד רבי מרדכי דוד בן הרה"ח רבי אפרים צוויבל זכר צדיק לברכה
לע"נ רבי אלופי ומיודעי תלמיד ותיק לרבינו בעל שבט הלוי זיע"א דבק בו ובתורתו בלב ונפש כל הימים
הרבני החסיד הרב ר' אברהם יהודא בהרה"ח ר' עמרם גאלדשטיין

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת חיה חנה טווערסקי ע"ה בת הגה"ק רבינו משה יהושע בעל הישועות משה' מוויזניץ צוקללה"ה

לע"נ מרן הגאה"ק רבי נפתלי צבי בהגאה"ק רבי מנחם מענדל אב"ד ראפשיץ ובעל 'זרע קודש' [י"א אייר]

מרן הגאה"ק רבי אליעזר בהגאה"ק רבי נפתלי צבי הורוויץ אב"ד דז'קוב

מרן הגאה"ק רבינו מאיר בן הגאה"ק רבי אליעזר הורוויץ אב"ד דז'קוב ובעל 'אמרי נועם'

מרן הגאה"ק רבינו משה בן הגאה"ק רבינו אליעזר הורוויץ אב"ד ראזוואדוב

מרן הגאה"ק רבינו יהושע בן הגאה"ק רבינו מאיר הורוויץ אב"ד דז'קוב ובעל 'עטרת ישועה'

מרן הרה"ק רבי דוד משה בן הרה"ק רבי אליעזר זאב ראזענבוים מקרעטשניף זיע"א

מו"ר הגאון האדיר פוה"ד ובעל 'שבט הלוי' הגה"ק רבינו שמואל בן רבי יוסף צבי הלוי וואזנר זיע"א

מו"ר בנו הגאון האדיר בעל 'מחשבת הלוי' הגה"ק רבינו חיים מאיר בן רבינו שמואל הלוי וואזנר זיע"א

מו"ר הגמ"ר ר' שמואל אברהם צבי ב"ר משה חיים גרינפעלד זצ"ל בעל 'מוצל מאש'

מרת חנה ב"ר מנחם צבי ובנה הרה"ח ר' מרדכי אברהם יצחק בן יבלט"א ר' אביגדור אהרן קליין הי"ו

ולעילוי נשמות כל אחב"י שנעקה"ש בימים אלה ולרפואת כל הפצועים ולזכות כל אחב"י הנתונים בצרה ובשביה וכל בני ישראל די בכל אתר ואתר הקב"ה ישמרנו מכל צרה וצוקה ומכל תקלה וכל קטטה ומכל נגע ומחלה ומכל פחד ובהלה ויפרש עלינו ממרום סוכת שלומו בבוא גואל ברחמים גדולים בב"א

עורך הגליון: הר"ר חיים משה הכהן זורגר הי"ו - מערכת 'א גאליציאנע שטיקל תורה' - תשפ"ה

¹ [ההערות הן מהנהמ"ח] שמעתי – פעם אחת ביקר הגאון בעל נודע ביהודא זצ"ל נגיד אחד בקהלה קדושה פראג בנידון עסק מצוה בערב שבת קודש אחר צהריים ומצאו שהיה סועד סעודת קבע, ואמר לו, הלא מדינא אסור [שו"ע אורח חיים סימן רמ"ט], והשיב לו – לוא בא רבינו לביתי כליל שבת קודש היה רואה איך אני אוכל גם אז לתיאבון, ואמר הגאון [על דרך הלצה] – אכן נודע פירוש דברי המדרש על פסוק היא נתנה לי מן העץ ואוכל [ודרשו -] אכלתי ואוכל עוד ע"ש, ורצוה לומר אחרי דעיקר עונו של אדם הראשון על שלא המתין עד ליל שבת קודש לאכול לתיאבון, והשיב על זה 'אכלתי, ואוכל עוד' [היינו לתיאבון גם כליל שבת קודש] ודברי פי חכם חן.

² וזוהי יש להוסיף עוד טעם על י"ב שורות שבגט וכדאיתא בבראשית רבה [פכ"א] ויגרש את האדם כבת ישראל שנתגרשה ויכולה לחזור ע"ש.

³ ואפשר לפרש בזה הושענא שלש שעות רוצה לומר מאותן שלש שעות הוא חטא אדם הראשון.